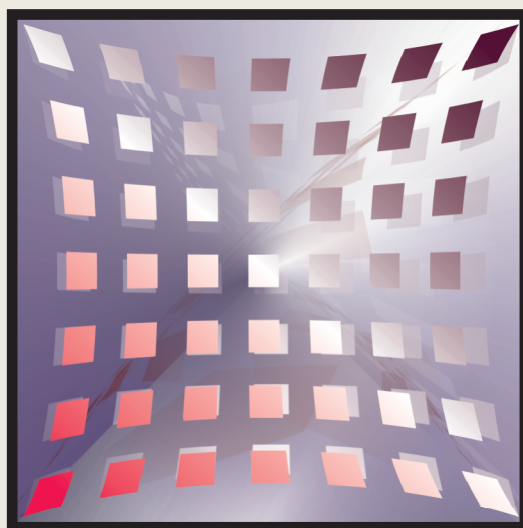

MIKROEKONOMIE

TOMÁŠ PAVELKA

Tomáš Pavelka

Mikroekonomie

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMIE A MANAGEMENTU
Praha 2008

Předmluva

Vážení čtenáři, učební text mikroekonomie, který právě držíte v rukách, pokrývá všechny nejdůležitější okruhy mikroekonomické problematiky na úrovni základních kurzů mikroekonomie standardně vyučovaných na vysokých školách. Ačkoliv je tento text primárně určen zejména studentům Vysoké školy ekonomie a managementu, je podle mého názoru vhodný i pro studenty bakalářského stupně jiných vysokých škol.

Po úvodní kapitole, ve které se seznámíte s tím, co je mikroekonomie, jak se odlišuje od makroekonomie, a s mikroekonomickými subjekty, je v druhé kapitole věnována pozornost poptávce, nabídce a rovnováze na trhu. Ve třetí kapitole jsou vysvětleny dopady možných mikroekonomických zásahů státu do tržního mechanismu. Reakci poptávky na změnu ceny statku, důchodu spotřebitele a ceny jiných statků a také reakci nabídky na změnu ceny statku je věnována čtvrtá kapitola. Pátá kapitola se zabývá optimální volbou spotřebitele za předpokladu, že jeho hlavním cílem je maximalizovat užitek. Šestá kapitola se dotýká problematiky firem, je věnována produkčním, nákladovým a příjmovým funkcím. Sedmá a osmá kapitola vysvětluje rozdíly mezi jednotlivými tržními strukturami, mezi dokonalou konkurencí a jednotlivými formami nedokonalé konkurence, tj. monopolem, oligopolem a monopolistickou konkurencí. Kapitola devátá se věnuje obecně trhu všech výrobních faktorů a navazuje na ni kapitola desátá, která je zaměřena na trh práce a trh kapitálu. Poslední jedenáctá kapitola pojednává o některých příčinách selhání tržního mechanismu, externalitách, veřejných statcích a asymetrických informacích.

Text je na některých místech doplněn o realie zejména z České republiky, jejichž cílem je vyvrátit přetrvávající názor o odtržení teoretické mikroekonomie od reality.

Tento učební text Mikroekonomie. Základní kurz doplňuje můj učební text Makroekonomie. Základní kurz vydaný rovněž Vysokou školou ekonomie a managementu.

Na závěr bych chtěl poděkovat Lindě Majerové z Vysoké školy ekonomie a managementu, bez které bych s velkou pravděpodobností tento text nedokončil v tak krátké době. Mé poděkování patří i recenzentce Ing. Martě Nečadové, Ph.D. za její rady a připomínky.

Budu vděčný za jakékoliv připomínky, které mi můžete zaslat na elektronickou adresu: tomas.pavelka@vsem.cz.

Praha, únor 2008

Tomáš Pavelka

Mikroekonomie

Tomáš Pavelka

Recenzovala:

Ing. Marta Nečadová, Ph.D.

Copyright © Vysoká škola ekonomie a managementu 2008.

Vydání první. Všechna práva vyhrazena.

ISBN 978-80-86730-37-0

Vysoká škola ekonomie a managementu

www.vsem.cz

Žádná část této publikace nesmí být publikována ani šířena žádným způsobem a v žádné podobě bez výslovného svolení vydavatele.

1

---

kapitola

Úvod do mikroekonomie

1. kapitola

Úvod do mikroekonomie

„Správné dělení by bylo podle mého názoru rozdělení jednak na teorii jednotlivého odvětví nebo podniku, kde by byly prozkoumány odměny a rozdělování mezi různými způsoby využívání daného množství zdrojů, a jednak na teorii produkce a zaměstnanosti jako celku.“

John Maynard Keynes¹⁾

„Model, který by zohlednil celou rozmanitost skutečnosti by nebyl užitečnější než mapa v měřítku 1:1.“

Joan Robinsonová²⁾

Úvod

V této kapitole se dozvíme, že mikroekonomie je pouze jednou ze součástí ekonomie. Druhou částí je makroekonomie. Proto si hned zpočátku ozřejmíme rozdíly mezi těmito dvěma částmi.

Mikroekonomie využívá pro vysvětlení ekonomických jevů často modelů. V úvodní kapitole se seznámíme se dvěma základními modely, a to s ekonomickým koloběhem, který zachycuje vzájemné vztahy ekonomických subjektů na jednotlivých trzích, a s modelem hranice výrobních možností, který zachycuje produkční schopnosti ekonomiky.

Cíle kapitoly

Seznámit se:

- s tím, co chápeme pod pojmem ekonomie,
- s rozdílem mezi mikroekonomií a makroekonomií,
- se základními modely v mikroekonomii.

¹⁾ J. M. Keynes: *Obecná teorie zaměstnanosti, úroku a peněz*. NČAV, Praha 1963, s. 281–282.
J. M. Keynes: *anglický ekonom (1883–1946)*.

²⁾ J. Robinsonová: *anglická ekonomka (1903–1983)*.

1.1

Ekonomie, mikroekonomie a makroekonomie

Ekonomie se jako samostatná věda konstitovala od poloviny 18. století. Zpočátku byla pozornost ekonomie věnována tvorbě a rozdělování národního bohatství, neboli oblastem, které bychom dnes zařadili do sféry makroekonomie. Řešení mikroekonomické problematiky se do popředí zájmu ekonomů dostalo v poslední třetině 19. století (i když v té době se ještě ekonomie na mikroekonomii a makroekonomii nedělila). Právě v tomto období, v rámci tzv. **marginalistické revoluce**, vznikají ekonomické školy, které položily základ současné mikroekonomie. Jednalo se o cambridgeskou školu v čele s Alfredem Marshalllem, lausannskou školu v čele s Leónem Walrasem a rakouskou školu v čele s Carlem Mengerem.³⁾ Marginalistická revoluce v podstatě znamenala proces využívání marginálních či mezních veličin (např. mezní užitek, mezní náklady, mezní produkt...), které budeme v této knize hojně využívat. Svou pozornost budeme věnovat zejména analýze rovnováhy na dílčích trzích, která je spojena s cambridgeskou školou. Lausannská škola se naproti tomu zaměřila na všeobecnou rovnováhu, neboli rovnováhu všech trhů dohromady. Touto problematikou se však v této knize detailněji zabývat nebudeme.

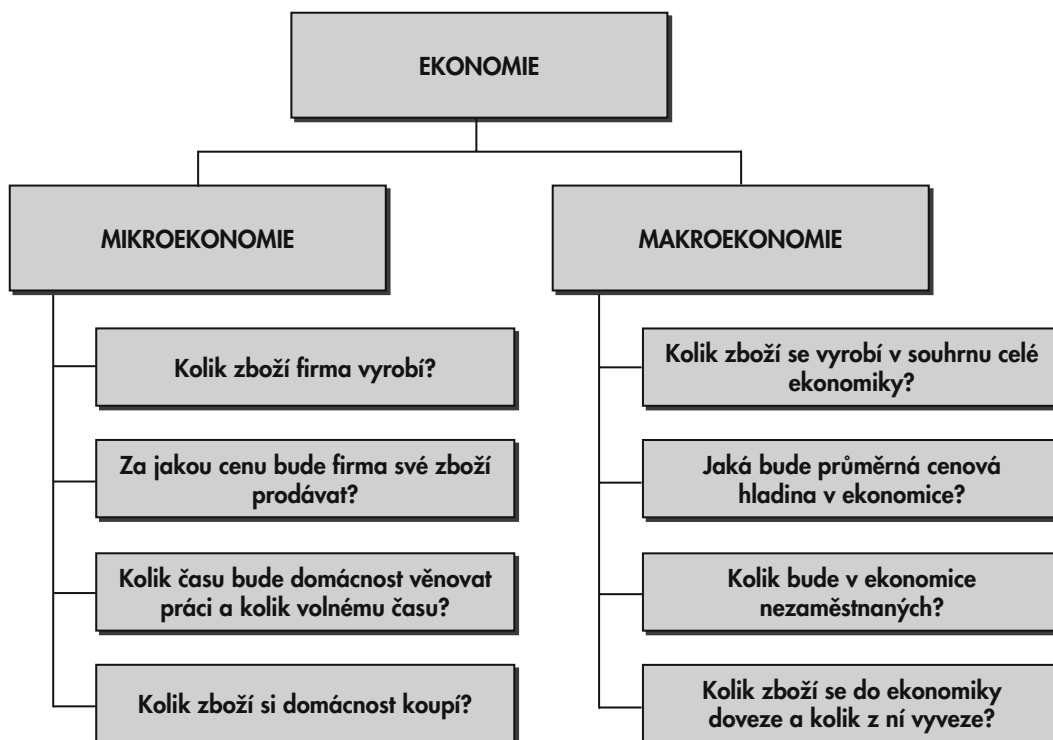
Obnovení zájmu o makroekonomické otázky se datuje do 30. let minulého století, zejména v souvislosti s celosvětovou hospodářskou krizí. Z té doby pochází citát od J. M. Keynese uvedený na začátku této kapitoly. Právě Keynesovi se přisuzuje rozčlenění ekonomie na mikroekonomii a makroekonomii.

Ještě předtím, než si přesněji specifikujeme rozdíly mezi mikroekonomií a makroekonomií, podívejme se na obrázek 1.1. V levém sloupečku jsou namátkou uvedeny některé otázky, na které se pokouší najít odpověď mikroekonomie, v pravém sloupečku pak analogické otázky, na které však hledá odpověď makroekonomie.

³⁾ Učení námi zmiňované cambridgeské a lausannské školy se dnes označuje jako neoklasická ekonomie.

OBRÁZEK 1.1

Mikroekonomie vs. makroekonomie

Pramen: Převzato z: Pavelka, T.: *Makroekonomie. Základní kurz. VŠEM 2006, s. 7.*

Jestliže se budeme v mikroekonomii při studování jedné firmy věnovat řešení otázek, kolik má tato jedna konkrétní firma optimálně vyrábět kusů produkce a za jakou cenu by ji měla prodávat, makroekonomie by analogicky řešila odpovědi na otázky, kolik statků a služeb se v souhrnu vyprodukuje v celé ekonomice a jaké je při tom dosaženo průměrné cenové hladiny. Na trhu práce budeme v mikroekonomii zkoumat, jak se jedna domácnost (jeden člověk), která nabízí svou práci, rozhoduje mezi volným časem a časem stráveným v práci, makroekonomie bude zkoumat celkový počet nezaměstnaných v ekonomice. Velká část mikroekonomie je věnována také spotřebiteli, který se daných omezeních rozhoduje, kolik kusů konkrétního statku si nakonec koupí. Makroekonomie by se pak mohla v této souvislosti věnovat otázce, kolik zboží se bude v souhrnu v ekonomice poptávat, a to jak od domácích, tak od zahraničních výrobců.

Nyní již jistě nikoho nepřekvapí, že:

- **Mikroekonomie** věnuje svou pozornost chování individuálních subjektů v ekonomice, jako je chování jednoho spotřebitele či jedné firmy. Studuje přitom dílčí trhy, tzn. trh např. jednoho konkrétního výrobku či jednoho konkrétního výrobního faktoru.
- **Makroekonomie** věnuje pozornost ekonomice jako celku. Studuje příčiny a následné dopady agregovaných proměnných, jako je např. hrubý domácí produkt, všeobecná cenová hladina (inflace), nezaměstnanost a také vztah domácí ekonomiky k zahraničí.

Ačkoliv si ekonomii z praktických důvodů rozdělujeme na mikroekonomii a makroekonomii, nelze tyto dvě části od sebe zcela separovat. Jsou navzájem silně provázané. Jestliže v mikroekonomii např. zkoumáme reakci spotřebitele při změně jeho důchodu, vždy musíme brát v úvahu to, že náš spotřebitel je zasazen v určitém širším (makroekonomickém) prostředí, které jeho reakci může silně ovlivnit. Obdobně tomu je i při rozhodování jednotlivých firem; vždy musíme uvážit, v jakém makroekonomickém prostředí firma působí. Na druhou stranu pokud však makroekonomie vysvětluje dopady snížení daní, musí vzít v úvahu možné reakce jednotlivých spotřebitelů a firem, a v této souvislosti se makroekonomie opírá o mikroekonomické základy.

Uvedli jsme, kdy ekonomie jako samostatná věda vznikla, jaký je rozdíl mezi mikroekonomií a makroekonomií, ale stále jsme nestanovili žádnou definici ekonomie. Nejčastěji se ekonomie definuje následovně:

DEFINICE

Ekonomie

Zkoumá alokaci vzácných zdrojů mezi alternativní využití.

Je třeba si uvědomit, že potřeby jednotlivých ekonomických subjektů jsou v podstatě neomezené, kdežto zdroje, které jsou potřebné k uspokojení potřeb (např. výrobou statků) jsou omezené. Ekonomie se tak snaží nalézt řešení, jak nejvhodněji tyto omezené zdroje použít, neboli se snaží dát odpověď na otázky:

- **Co?** Jaké statky (služby) se budou z omezených zdrojů vyrábět (jaké potřeby tedy budou uspokojeny).
- **Jak?** Jakým způsobem se omezené zdroje použijí k uspokojení potřeb, např. jaká kombinace výrobních vstupů je nejvýhodnější pro danou výrobu.
- **Pro koho?** Pro koho se z omezených zdrojů budou statky (či služby) vyrábět.

Statky nebo služby jsou produkovány, aby uspokojovaly nějakou konkrétní potřebu, neboli aby přinášely ekonomickým subjektům užitek.

Pokud statky nebo služby přináší užitek svým spotřebitelům a zároveň nejsou volně k dispozici, neboť k jejich získání je potřeba využít vzácných zdrojů, mluvíme o **ekonomických statcích**. Jelikož je k vytvoření ekonomického statku potřeba využít vzácných zdrojů, ekonomické statky jistě nebudou zdarma, budou mít nenulovou cenu.

Pokud statky nebo služby přináší svým spotřebitelům užitek, ale jsou volně k dispozici, tzn. k jejich získání není potřeba využít vzácných zdrojů, mluvíme o **volných statcích**. Za statky, které jsou volně k dispozici, platit nemusíme. Jako příklad volných statků se často v minulosti uváděl vzduch a voda. Oba dva přináší spotřebiteli užitek, ale jsou dnes skutečně volné? V současnosti je k zabezpečení pitné vody a také vzduchu jistě potřeba využít vzácných zdrojů (čističny vod, odsiřovací zařízení, katalyzátory v autech apod.)

CVIČENÍ 1

Často se stává, že některý statek může být v určité situaci statkem ekonomickým, ale v jiné situaci může být statkem volným. Pokuste se najít takový statek.

Význam mikroekonomie

Někteří studenti často tvrdí, že mikroekonomie nemá s realitou mnoho společného. Tito studenti vidí za mikroekonomií pouhé posouvání nic neříkajících křivek, hledání optim, přičemž postup k jejich nalezení je v realitě nepoužitelný, apod. Mikroekonomie však ve skutečnosti natolik vzdálená realitě není. Až se budeme ve 4. kapitole věnovat spotřebiteli, zjistíme, že naše grafická analýza, kdy se spotřebitel za daných podmínek rozhoduje, jaké kombinace dvou statků koupí, není nic jiného než to, co běžně probíhá v naší „hlavě“ v obchodě, když přemýšlíme, jaké statky a kolik si jich koupíme, pokud máme v peněženke určitou sumu peněz a známe ceny statků či služeb. I rozhodování firem často bude probíhat přesně tak, jak popíšeme v následujících kapitolách. Firmy se rozhodují na základě kritérií, kterým my v mikroekonomii pouze přisuzujeme určité názvy. Mikroekonomie tak ve skutečnosti usnadňuje pochopení některých procesů, se kterými se v reálném životě běžně setkáváme.

Pozitivní a normativní ekonomie

Ekonomie může nabývat v podstatě dvou podob: pozitivní a normativní.

Pozitivní ekonomie je pouhým popisem ekonomiky, v oblasti mikroekonomie se zajímá např. o to, jak se změnila poptávka po benzínu, pokud se jeho cena snížila o 0,50 haléřů za litr, nebo jaký vliv na výrobu firem mělo snížení daně z příjmu právnických osob apod.

Normativní ekonomie vychází z reality a vytváří hodnotové soudy, stanoví určitá pravidla, normy... V oblasti mikroekonomie se zabývá např. tím, zda má vláda zavést minimální cenu nějakého výrobku, zda by měla firma do ceny svého výrobku započítat i škody způsobené vypouštěním škodlivin do ovzduší apod.

1.2

Ekonomické modely

Realita je velmi složitá a ekonomové, kteří se jí snažit pochopit a zanalyzovat, využívají modely, při kterých jakoby odhlíží od některých detailů. Modely jsou vždy jakýmsi zjednodušením reality. Odhlédnutí od některých detailů má své výhody i nevýhody. Výhodou je jistě přehlednost (v této souvislosti si přečtete citát J. Robinsonové na začátku kapitoly). Nevýhodou je možné opomenutí některého důležitého faktoru.

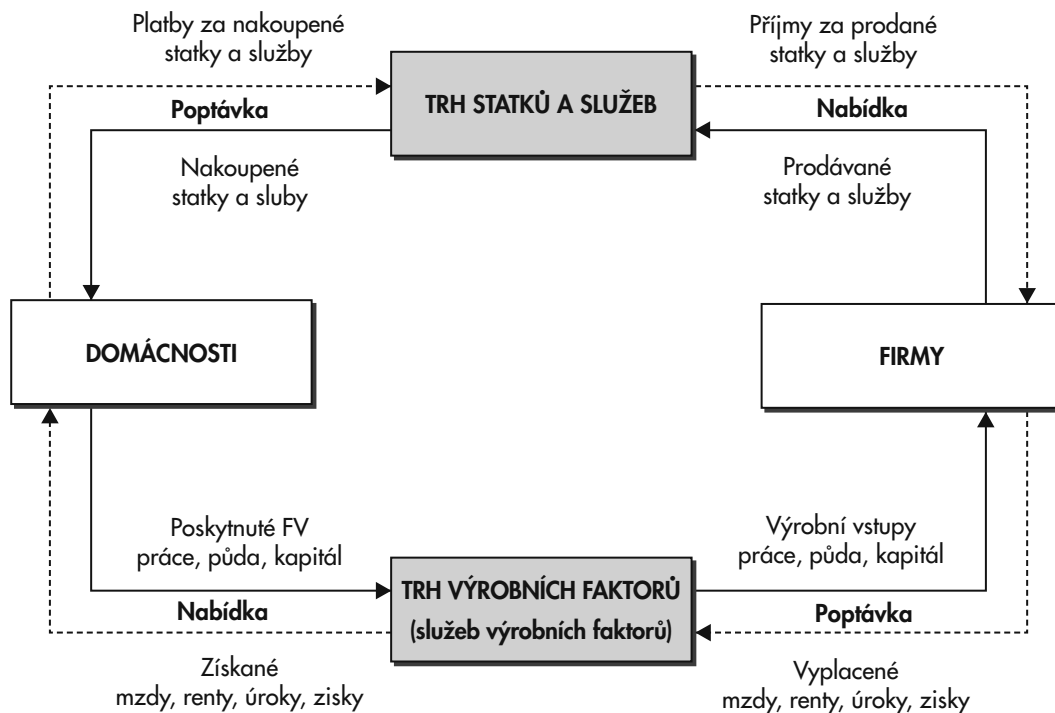
V rámci této kapitoly si uvedeme dva základní modely, model ekonomického koloběhu a model hranice výrobních možností.

Ekonomický koloběh

Ekonomika je systém, kde se střetávají milióny ekonomických subjektů, kde probíhají milióny transakcí. Komplexní zachycení ekonomiky je tedy prakticky nemožné. Pro pochopení fungování ekonomiky z mikroekonomického pohledu lze využít ekonomický koloběh, který je zachycen na obrázku 1.2.

OBRÁZEK 1.2

Ekonomický koloběh

—————> Tok statků, služeb a výrobních faktorů

- - - - -> Tok peněz

V naší velmi zjednodušené ekonomice existují pouze dva ekonomické subjekty: **domácnosti** a **firmy**, které se dostávají do vzájemného vztahu na dvou trzích, na trhu statků a služeb a na trhu výrobních faktorů.

Domácnosti vstupují na trh statků a služeb za účelem uspokojení svých potřeb. Na trhu statků a služeb tak domácnosti vytváří stranu poptávající. Naopak firmy na tomto trhu vytváří stranu nabízející, neboť sem dodávají svou produkci.

Na trhu výrobních faktorů se situace obrací, domácnosti jsou vlastníci výrobních faktorů (práce, půdy a kapitálu), a proto vystupují jako strana nabízející. Firmy ke své výrobě potřebují výrobní faktory, a proto na trhu výrobních faktorů vytváří stranu poptávající.

Za poskytnuté výrobní faktory, či přesněji řečeno za poskytnutí jejich služeb, domácnosti od firem získávají odměnu v podobě mezd, rent, úroků a zisků. Pro firmy představují tyto vyplacené odměny náklady. Domácnosti získané odměny použijí na nákup statků a služeb. Firmy tak obdrží za svou produkci příjmy, které zpětně použijí na nákup výrobních faktorů, koloběh je uzavřen.

CVIČENÍ 2

Do ekonomického koloběhu by šel dokreslit třetí subjekt, a to stát. Pokuste se nastínit možné vztahy státu s ostatními subjekty na trhu a také možné zásahy státu na trhu statků a služeb a na trhu výrobních faktorů.

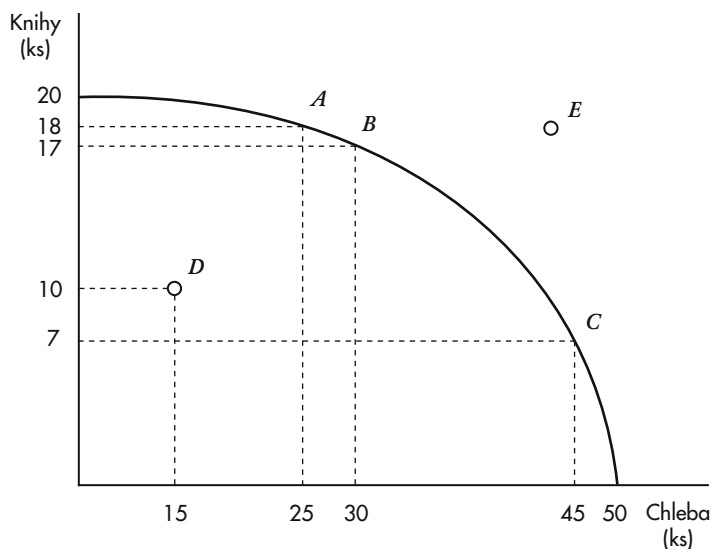
Hranice výrobních možností

Hranice výrobních možností je druhým modelem, se kterým se v této úvodní kapitole seznámíme. Předpokládejme, že v ekonomice je omezené množství výrobních zdrojů (práce, půdy, kapitál a neměnná je i technologie výroby – výrobní postup). Předpokládejme také, že námi uvažovaná ekonomika vyrábí pouze dva statky, a to chleba a knihy.

Hranice výrobních možností je zachycena na obrázku 1.3.

OBRÁZEK 1.3

Hranice výrobních možností

Na horizontální osu nanese počet bochníků chleba, které ekonomika vyrábí. Pokud by veškeré výrobní faktory byly použity na pečení chleba, mohlo by se v dané ekonomice vyprodukovat maximálně 50 bochníků chleba. Na vertikální osu budeme nanášet počet vytisknutých knih. Pokud by byly veškeré výrobní faktory použity na výrobu knih, mohlo by se v dané ekonomice vyrobit maximálně 20 knih. Tím známe dva krajní body hranice výrobních možností. Ostatní body hranice výrobních možností získáme tak, že dostupné výrobní zdroje rozdělíme mezi výrobu chleba a knih, např. v bodě *A* ekonomika vyprodukuje 25 bochníků chleba a 18 knih.

Podívejme se na bod *D*, který leží pod hranicí výrobních možností. V bodě *D* ekonomika vyprodukuje 15 bochníků chleba a 10 knih. Co můžeme říci o tomto bodě? Pokud se ekonomika nachází v bodě pod hranicí výrobních možností, nevyužívá plně svých možností (nevyužívá dostupné výrobní zdroje), a proto je výroba v tomto bodě neefektivní. Ekonomika by lepším využitím svých zdrojů mohla vyrobit více statků (buď jednoho, nebo i obou).

O bodě *E*, který leží nad hranicí výrobních možností, můžeme oproti tomu říci, že je pro danou ekonomiku, tzn. při jejím množství zdrojů a dané technologii, nedostupný. Bodu *E* ekonomika nemůže dosáhnout.

Nyní již můžeme hranici výrobních možností definovat:

DEFINICE

Hranice výrobních možností

Vyjadřuje různé kombinace dvou statků, které může ekonomika při daných výrobních zdrojích a dané technologii maximálně vyrobit.

Náklady obětované příležitosti

Porovnejme body A a B na křivce hranice výrobních možností. Pokud se ekonomika nachází v bodě A, vyrobí se 25 bochníků chleba a 18 knih. Co se však stane, pokud ekonomika bude vyrábět o pět bochníků chleba více? Při daných zdrojích a dané úrovni technologie může vyrobit 5 bochníků chleba, ale pouze za předpokladu, že sníží výrobu knih o jeden kus. Ekonomika tím, že vyprodukuje 5 dodatečných bochníků, ztrácí 1 knihu, neboli tzv. **nákladem obětované příležitosti pěti bochníků chleba je jedna kniha**.

DEFINICE

Náklad obětované příležitosti

Představuje hodnotu druhé nejlepší alternativy, které se musíme vzdát.

V našem případě byla výroba knih druhou nejlepší alternativou, neboť nic jiného se v dané ekonomice nevyrobilo. Uveďme si další případy nákladů obětované příležitosti: nyní např. již hodinu čtete tuto učebnici, pokud byste ji nečetl(a), mohl(a) jste tuto hodinu jako nejlepší alternativu věnovat své práci a přijít si tak např. na 150 Kč. Nákladem obětované příležitosti hodinové četby této učebnice by tak pro vás bylo 150 Kč, o které jste přišel(a). Nebo máte v peněžence 25 Kč a rozmyšlíte se nad nákupem buď půllitrové lahve vody, nebo párku v rohlíku (příčemž za obojí jste ochotni zaplatit 25 Kč). Pokud koupíte vodu, bude vaším nákladem obětované příležitosti párek v rohlíku, pokud koupíte párek v rohlíku, bude vaším nákladem obětované příležitosti láhev vody.

Hranice výrobních možností má vypouklý tvar (je konkávní). Tento tvar v sobě ztělesňuje existenci **rostoucích nákladů obětované příležitosti**. Předpokládejme, že ekonomika bude vyrábět o 5 kusů bochníků chleba více, ale jednou jako výchozí situaci budeme uvažovat bod A a jednou bod C.

Jestliže vyjdeme z bodu A a zvýšíme produkci chleba o 5 bochníků, bude, tak jak jsme již uvedli, nákladem obětované příležitosti těchto 5 bochníků chleba 1 kniha. Pokud vyjdeme z bodu C a opět zvýšíme produkci chleba o 5 bochníků, vidíme, že musíme omezit výrobu knih již o 7 kusů, neboli nákladem obětované příležitosti těchto 5 bochníků chleba je 7 knih.

Posunujeme-li se po hranici výrobních možností zleva doprava, roste počet knih, kterých se ekonomika musí vzdát na každý dodatečně upečený bochník chleba. Tato skutečnost se nejčastěji vysvětluje existencí tzv. **specializovaných výrobních faktorů**. Začneme-li zvyšovat produkci chleba, budou z výroby knih odcházet nejdříve pracovníci, kteří jsou vyučení pekaři a na výrobu knih se moc nehodili. Výroba knih tak zpočátku neklesá tak výrazně. Se stále zvyšující se produkcí chleba ale postupně začnou výrobu knih opouštět i pracovníci vyučení ve výrobě knih a nezkušení v pečení chleba. Výroba knih tak klesne výrazně, ale nových bochníků chleba přibude méně.

CVIČENÍ 3

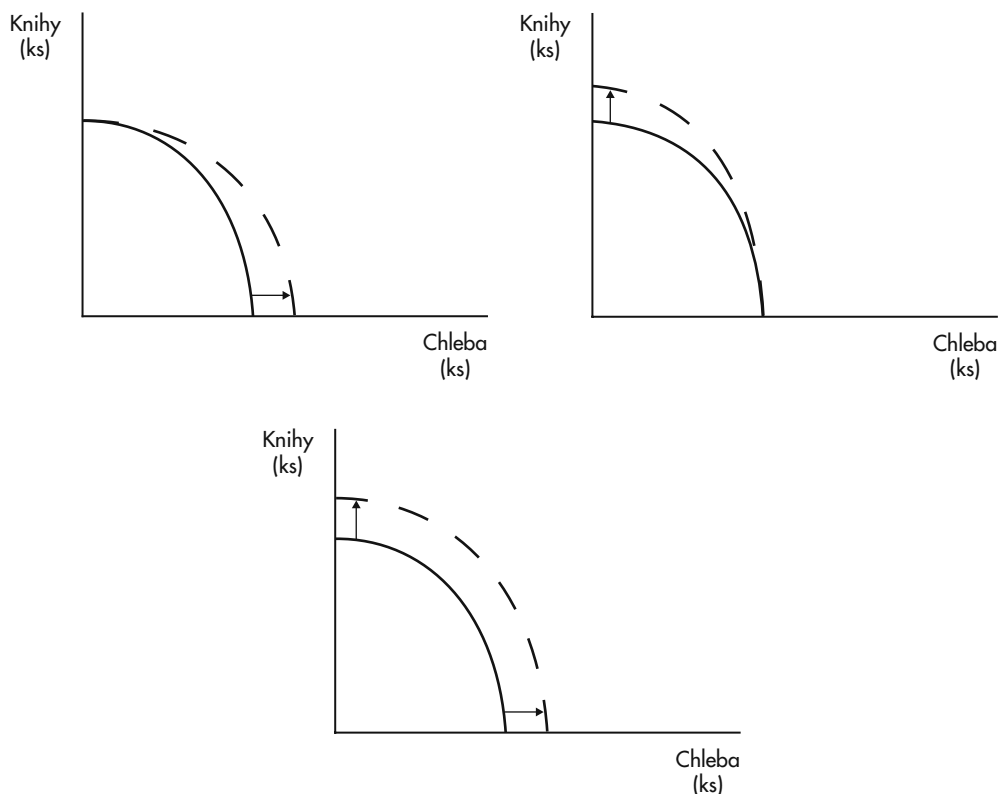
Pokuste se nakreslit hranici výrobních možností tak, aby podél celého jejího průběhu existovaly konstantní náklady obětované příležitosti.

Změna počtu výrobních faktorů a změna technologie

Hranici výrobních možností jsme definovali jako kombinaci dvou statků, které lze maximálně vyrobit při daných zdrojích a dané technologii. Časem se však počet výrobních faktorů, stejně tak i úroveň technologie, může změnit. Hranice výrobních možností je konstruována pro určitý časový okamžik.

OBRÁZEK 1.4

Hranice výrobních možností – změna počtu výrobních faktorů, změna technologie

Na obrázku 1.4 vlevo nahoře je zachycena situace, kdy dojde k technologickému pokroku při pečení chleba. Je zřejmé, že knih může daná ekonomika vyrobit maximálně stále stejné množství, ale bochníků chleba může upéct víc. Vpravo nahoře byla technologickým pokrokem zasažena výroba knih, kterých může daná ekonomika nyní vyrobit více, aniž by omezila výrobu chleba. Ve spodní části obrázku je pak zachycena situace, kdy se technologický pokrok projevil rovnoměrně u obou statků. Spodní část obrázku by také mohla znázorňovat situaci růstu počtu výrobních faktorů (v tomto případě se stejnou specializací jako původní výrobní faktory).

Shrnutí

- Mikroekonomie se do popředí zájmu ekonomie dostala v poslední třetině 19. století v rámci tzv. marginalistické revoluce, která přispěla k rozšíření používání mezních (marginálních) veličin, jako mezního příjmu, mezních nákladů apod.
- Mikroekonomie se zabývá dílčími subjekty na trhu a dílčími trhy.
- Makroekonomie zkoumá ekonomiku jako celek a zkoumá agregátní veličiny.
- Ekonomický statek je statek, který přináší spotřebiteli užitek, ale který není volně k dispozici. Jeho základní vlastností je nenulová cena. Volný statek je statek, který přináší spotřebiteli také užitek, ale je volně k dispozici.
- Pozitivní ekonomie je pouhým popisem stavu. Normativní ekonomie přináší hodnotové soudy.
- Ekonomický koloběh je ekonomickým modelem, který zjednodušeně zachycuje vzájemné vztahy mezi jednotlivými ekonomickými subjekty.
- Trh statků a služeb je trh, kde domácnosti vystupují jako strana poptávající, kdežto firmy jako strana nabízející.
- Trh výrobních faktorů je trh, kde domácnosti vystupují jako strana nabízející, kdežto firmy jako strana poptávající.
- Domácnosti jsou vlastníci výrobních faktorů, které pronajímají firmám a za to získávají odměny (mzdy, renty, úroky zisky...), jež využijí k nákupu statků a služeb.
- Firmy si pronajímají výrobní faktory od domácností a pomocí nich vytváří produkci, kterou nabízejí na trhu statků a služeb a za kterou obdrží příjmy, jež mimo jiné použijí na zaplacení odměn vlastníkům výrobních faktorů.
- Hranice výrobních možností vyjadřuje různé kombinace dvou statků, které může ekonomika při daných výrobních zdrojích a dané technologii maximálně vyrobit.
- Náklad obětované příležitosti představuje hodnotu druhé nejlepší alternativy, které se vzdáváme.

Klíčová slova

mikroekonomie
ekonomický statek
pozitivní ekonomie
ekonomický koloběh
trh výrobních faktorů firmy
hranice výrobních možností

makroekonomie
volný statek
normativní ekonomie
trh statků a služeb
domácnosti
náklad obětované příležitosti

Odovědi ke cvičením

Cvičení 1.

Příkladem, kdy jeden statek může být za určité situace ekonomickým statkem a za jiné situace volným statkem, může být např. písek. Ke stavbě domu si ho musíte koupit např. ve stavebninách. Co ale třeba na Sahaře? Ke stavbě domu ho budete také potřebovat, tudíž užitek vám přináší, ale pravděpodobně si ho nikde kupovat nemusíte, neboť je volně k dispozici.

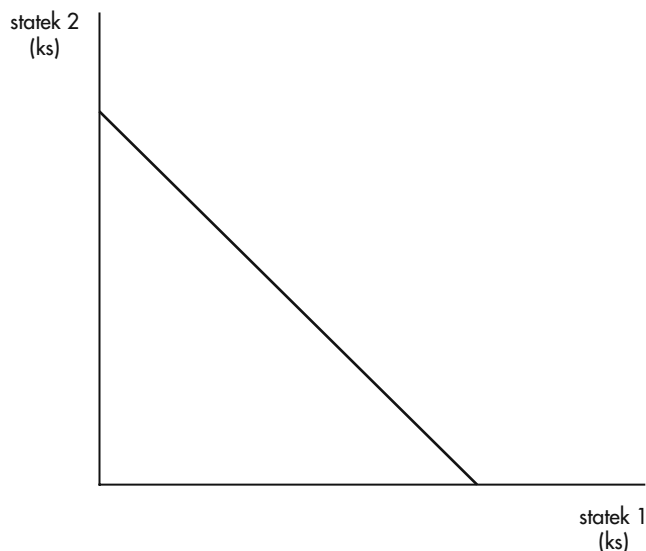
Cvičení 2.

Stát by vstoupil do vztahu jak s domácnostmi, tak s firmami. Domácnosti by státu odváděly část svého důchodu ve formě daní, ale na druhou stranu by mohly dostávat od státu transferové platby (např. sociální dávky). Firmy musí státu také odvádět daně a na druhou stranu mohou od státu obdržet dotace na výrobu. Stát také přímo zasahuje na trhu statků a služeb, kde může vystupovat jak strana poptávající, tak strana nabízející. Navíc na tomto trhu může stát zasáhnout např. tím, že stanoví maximální nebo naopak minimální cenu. Podrobněji se k možným zásahům státu na trzích vrátíme v kapitole 3. Obdobně stát může vstoupit na trh výrobních faktorů, a to jako strana poptávající. Stát může zasáhnout i na tomto trhu, např. stanovením minimální mzdové sazby, kterou musí firmy platit za jednotku práce.

Cvičení 3.

Pokud by měly být podél celé hranice výrobních možností konstantní náklady obětované příležitosti, hranice výrobních možností by musela být lineární, jak je zachyceno na obrázku 1.5.

OBRÁZEK 1.5

Příklady a úkoly

1. Mikroekonomie studuje níže uvedené veličiny s výjimkou:
  - a) množství hodin práce, které najme jedna firma k výrobě,
  - b) ceny statku, za kterou bude firma prodávat svou produkci,
  - c) průměrné cenové hladiny v ekonomice,
  - d) množství statku, které bude jedna firma na trhu nabízet.
2. Na trhu výrobních faktorů domácnosti a firmy vystupují jako:
  - a) firmy jako poptávající a domácnosti jako nabízející,
  - b) firmy jako nabízející a domácnosti jako poptávající.
3. Hranice výrobních možností, která má vypouklý tvar (je konkávní), v sobě ztělesňuje:
  - a) klesající náklady obětované příležitosti,
  - b) konstantní náklady obětované příležitosti,
  - c) rostoucí náklady obětované příležitosti.
4. Který z následujících výroků lze zařadit do oblasti normativní ekonomie:
  - a) vláda by měla stanovit minimální cenu pšenice na 5 000 Kč za tunu,
  - b) cena pšenice je 5 000 Kč za tunu,
  - c) v souhrnu se v ekonomice vypěstovalo 30 mil. tun pšenice.
5. Aby byl statek považován za ekonomický statek, musí splňovat:
  - a) musí přinášet užitek spotřebiteli,
  - b) není volně k dispozici,
  - c) má nenulovou cenu,
  - d) platí a, b, c současně.

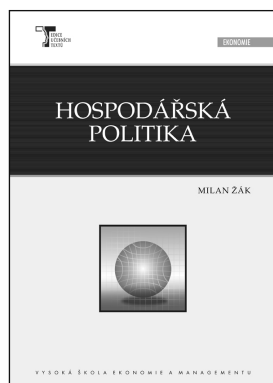
Otázky ve vzorových testech

Varianta 1: 19

Varianta 2: 19, 21

Další publikace vydávané Vysokou školou ekonomie a managementu

Milan Žák Hospodářská politika

Cílem učebnice je ukázat studentům hospodářské dění nejen v národním, ale i celosvětovém měřítku jako proces, který není jen procesem ekonomickým, ale je z velké části ovlivňován politikou.

V teoretické rovině zahrnuje hospodářská politika řadu poznatků z politologie, sociologie, psychologie a práva a to vše v historickém kontextu hospodářských dějin a dějin ekonomických teorií.

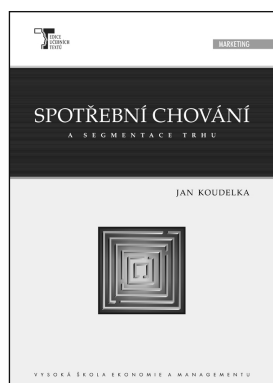
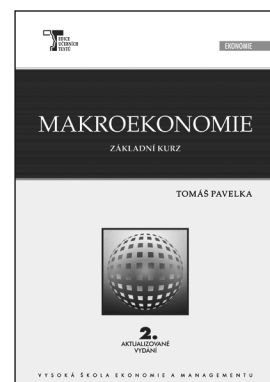
Praxe hospodářské politiky je jednoznačně ovlivňována fungováním trhů, a to jak v globálním, tak i lokálním prostředí, existencí a chováním ekonomických a politických subjektů a způsobem a charakterem vládnutí. Stává se tak hraniční disciplínou mezi ekonomikou a politikou.

Tomáš Pavelka Makroekonomie – základní kurz

2. aktualizované vydání

Učební text seznamuje čtenáře se všemi nejdůležitějšími okruhy makroekonomické problematiky na úrovni základních kurzů makroekonomie standardně vyučovaných na vysokých školách. Pozornost je věnována mimo jiné hrubému domácímu produktu, inflaci, nezaměstnanosti, ekonomickému růstu, měnovému kurzu, platební bilanci, mezinárodnímu obchodu, ale také možné úloze vlády a centrální banky v ekonomice. Text je vhodně doplněn aktuálními statistickými daty, která mohou pomoci osvětlit a oživit probíranou teorii.

Učební text je možné doporučit nejen všem studentům bakalářských programů vysokých škol ekonomického zaměření, ale také všem zájemcům, kteří se chtějí hlouběji seznámit s problematikou teoretické makroekonomie a pochopit tak lépe jevy, se kterými se běžně setkávají v reálném životě.

Jan Koudelka Spotřební chování a segmentace trhu

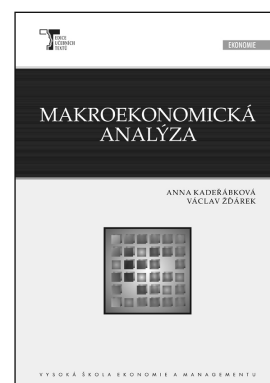
Dobrá znalost chování spotřebitelů je zásadní podmínkou pro úspěšnou tržní orientaci. Kdo jsou spotřebitelé našich produktů, jaké jsou jejich představy a požadavky, proč produkty užívají? A do jaké míry je jejich tržní rozhodování podmíněno kulturním prostředím, jejich psychikou? Má-li být marketing úspěšný, musí najít na tyto a další související otázky odpovědi.

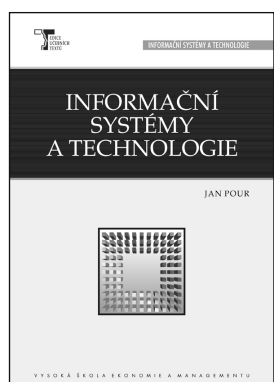
Tato publikace se snaží upozornit na ty oblasti chování spotřebitele, které jsou pro spotřební marketing obzvláště významné. Seznamuje čtenáře s hlavními přístupy ke sledování spotřebitelů, s kulturním a sociálním zázemím spotřebního chování, s vlivem osobnostních charakteristik spotřebitele na jeho kupní chování. A protože lidé se ve svých spotřebních projevech často výrazně liší, poslední část textu se zabývá problémy spojenými se segmentací spotřebních trhů.

Anna Kadeřábková, Václav Žďárek Makroekonomická analýza

Učebnice klade důraz na otázky ekonomického růstu a konkurenceschopnosti. Výklad je doprovázen bohatým empirickým materiálem s důrazem na státy EU-25. Nevyhýbá se ani širšímu mezinárodnímu srovnání, zejména s USA.

Věnuje se makroekonomickým agregátům, a to ekonomickému růstu, základnímu nástroji pro makroekonomickou analýzu národního účetnictví a vybraným postupům používaným pro mezinárodní komparace. Dále seznamuje čtenáře se základními pojmy a ukazateli v oblasti konkurenceschopnosti a rovnováhy ekonomiky. Zvláštní pozornost je zaměřena na zahraniční obchod a přímé zahraniční investice. Ve vnitřní rovnováze je položen důraz na cenový vývoj a veřejné finance, vnější rovnováha je zaměřena na rozbor platební bilance, měnový kurz a měnovou politiku.

Jan Pour

Informační systémy a technologie

Aplikovaná informatika významně ovlivňuje úspěšnost podniku na trhu. Tato publikace proto odpovídá potřebě poskytnout manažerům, obchodníkům i pracovníkům administrativy komplexní pohled na aplikační potenciál současných informačních systémů a technologií. Orientuje se primárně na to, co informatika může nabídnout pro vlastní řízení firem, řízení jejich vztahů k obchodním partnerům, kde jsou její zdroje pro dynamizaci podnikového řízení a podnikatelských aktivit.

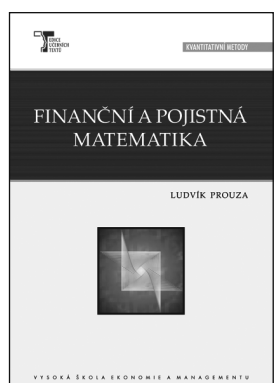
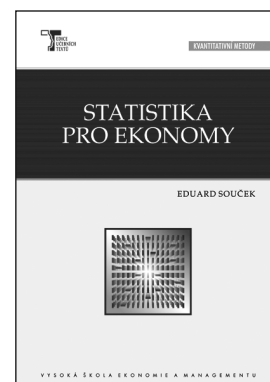
Na rozvoji, provozu i užití informačních systémů se účastní celá řada profesí – programátoři, analytici, technici a zejména uživatelé. Peníze, čas, práce a technika, která se vkládá do jejich rozvoje, se musí reálně zhodnotit v jejich kvalitaci, znalostech a schopnostech. Proto je smyslem této publikace přispět k efektivnímu využití nabízených možností v podnikové praxi.

Eduard Souček

Statistika pro ekonomy

Publikace Statistika pro ekonomy obsahuje přehled základních statistických metod použitelných při analýzách ekonomických dat, a je proto určena pro vzdělávání ekonomů, manažerů a také pro studenty kurzů statistiky na ekonomických fakultách.

Výklad je podřízen zájmu na uživatelský komfort a zaměřuje se především na aplikační oblasti užití statistických metod v ekonomické praxi. Základní postupy jsou prezentovány formou komentovaných příkladů, v kterých jsou objasněny způsoby přípravy dat pro analýzu, postupy zpracování a především možnosti interpretace získaných výsledků. Výukový charakter učebního textu i pro potřeby distančního studia u každé kapitoly vhodně doplňují soubory řešených a neřešených příkladů, které čtenáři pomáhají vytvořit si širší obraz o uplatnění metod statistické analýzy.

Ludvík Prouza

Finanční a pojistná matematika

Učební text seznamuje posluchače přístupnou, ale dostatečně odborně přesnou formou se základními principy finančních výpočtů. Uvádí jako příklady těchto výpočtů vybrané finanční a pojistné operace.

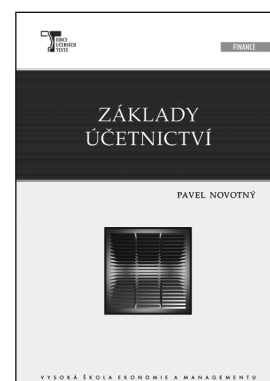
Učební text seznamuje čtenáře přístupnou, názornou, ale dostatečně odborně přesnou formou se základními principy finančních výpočtů. Posluchači poznají matematické základy většiny finančních operací a na praktických úlohách budou tyto poznatky aplikovat. Zvládnou kromě zásadních principů změny hodnoty kapitálu v čase také úlohy z oblasti akumulace kapitálu a splácení dluhů. Pojistné operace, zahrnující navíc pravděpodobnostní činitele, jsou demonstrovány a procvičeny na úlohách životního pojištění.

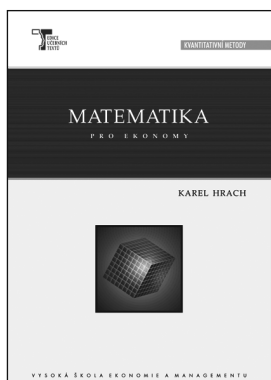
Pavel Novotný

Základy účetnictví

Učební text tvoří základ pro orientaci v celé problematice účetnictví. Předpokladem jsou určité prvotní znalosti ekonomie a ekonomického fungování podniku. Vysvětluje účetní terminologii a základy metodologie účetnictví a tím dává předpoklady pro pochopení složitějších účetních případů, se kterými je možné se setkat v každodenní práci účetního pracovníka a orientovat se v účetnictví jako v uceleném systému.

Jde o určitou „abecedu“, z jejíž znalosti jako pojmového aparátu se může odvíjet další studium účetních postupů a předpisů s postupným získáváním orientace v náročné ekonomické disciplíně, které by mělo vyústit v umění ekonomicky a účetně myslet. Po získání znalostí základů účetnictví je pak možné přistoupit ke studiu Finančního účetnictví a seznámit se s konkrétními metodickými postupy.

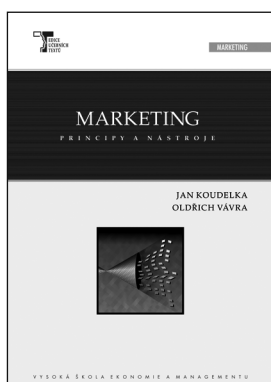
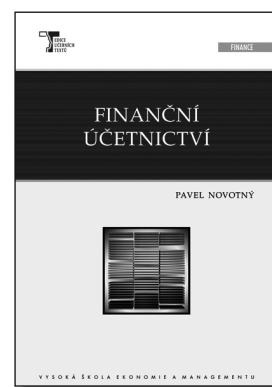
Karel Hrach **Matematika pro ekonomy**

Učební text pokrývá základy vysokoškolské matematiky a je kombinací klasické učebnice a sbírky úloh, s využitím pravidel pro texty distančního studia. První čtyři kapitoly jsou věnovány lineární algebře (vektory, matice, determinanty a využití těchto pojmů při řešení soustav rovnic), zbývajících pět kapitol se zabývá matematickou analýzou (základy diferenciálního a integrálního počtu pro funkce jedné a dvou proměnných). Témata byla vybrána tak, aby obsah odpovídal standardům běžným při výuce matematiky pro ekonomické obory. V souladu s klasickými učebnicemi matematiky jsou i zde uváděny definice a tvrzení, celá publikace je však zaměřena především aplikačně, takže například důkazy se objevují spíše výjimečně. Cílem je seznámit čtenáře nejen s pojmy, ale prostřednictvím konkrétních příkladů i s praktickými postupy řešení příslušných matematických problémů, včetně využití SW MS Excel. Po úspěšném zvládnutí celé problematiky bude čtenář schopen pokračovat ve studiu odborných disciplín obsahujících prvky matematizace.

Pavel Novotný **Finanční účetnictví**

Cílem učebního textu je seznámit studenty s potřebnými znalostmi v účetnictví podnikatelských subjektů. Kromě doplňování teorie jde o získání prvních praktických účetních dovedností. Předmět Finanční účetnictví navazuje na obor Základy účetnictví, jehož znalosti jsou nutným základem. Rozšiřování teoretických vědomostí je zaměřeno na prohloubení metodiky a postupů účtování v jednotlivých účetních třídách a seznámení se s problematikou účetní závěrky a s pracemi, které jí předcházejí.

Učební text má poskytnout studentům nejen nejzákladnější informace pro studium finančního účetnictví, ale seznámit je i s některými praktickými problémy. Proto úzce navazuje na platnou metodiku, která je vymezena účetními předpisy. K dosažení tohoto cíle má pomoci cvičebnice, ve které jsou příklady s řešeními od nejjednodušších účetních případů až po složitější účetní problematiku.

Jan Koudelka, Oldřich Vávra **Marketing: principy a nástroje**

Text předkládá pojetí marketingu jako specifického přístupu trhu, ve kterém je zásadní postavení zákazníka. Pozornost soustředí nejprve na postižení podstatných rysů marketingového postupu a působení faktorů, které ovlivňují marketingové rozhodování. Blíže jsou rozpracována témata marketingového informačního systému a marketingového výzkumu. Druhá část podrobněji sleduje hlavní nástroje, které marketing k uspokojování zákazníků využívá.

Tomáš Pavelka

MIKROEKONOMIE

Učební text seznamuje čtenáře se všemi nejdůležitějšími okruhy mikroekonomické problematiky na úrovni základních kurzů mikroekonomie standardně vyučovaných na vysokých školách. Pozornost je věnována mimo jiné poptávce a nabídce statků a faktorům, které je ovlivňují, možným zásahům státu, rozhodování spotřebitelů, firmám v dokonalé a nedokonalé konkurenci, trhu výrobních faktorů, externalitám a veřejným statkům. Text je vhodně doplněn o realie, které pomohou osvětlit a oživit probíranou mikroekonomickou teorii.

Učební text je možné doporučit nejen studentům bakalářských programů vysokých škol ekonomického zaměření, ale také zájemcům z řad široké veřejnosti, kteří se chtějí hlouběji seznámit s problematikou teoretické mikroekonomie a pochopit tak lépe jevy, se kterými se dennodenně setkávají v reálném životě.

Vydala
© **Vysoká škola ekonomie a managementu**

publikaci lze objednat na:
www.vsem.cz
info@vsem.cz
tel. (+420) 841 133 166

